

МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА

I. ПОЛИТИКА ЗА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА (МСП)	2
II. ДЕЛОВНО ОПКРУЖУВАЊЕ	10
A. Образование и обука за претприемништво	10
B. Основање на нови претпријатија	12
C. Законодавство и прописи	15
D. Достапност до вештини	18
E. Он-лајн пристап за МСП	19
F. Пристап на МСП до пазарот	21
G. Оданочување и финансиски прашања	23
H. Технолошки капацитет на МСП	28
I. Е-бизнис и поддршка на мали бизниси	31
J. Застапеност на МСП	33

I. ПОЛИТИКА ЗА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА (МСП)

1. Ве молиме наведете официјална дефиниција/ии за мали и средни претпријатија која моментално се применува во вашата земја.

Во Република Македонија, малите и средни претпријатија се дефинираат според Законот за трговски друштва („Службен весник на Република Македонија" бр. 28/04).

Во Законот за трговски друштва за прв пат се воведува поимот микро трговец.

Согласно одредбите на Законот:

- За **микро трговец** се смета трговецот кој во секоја од последните две пресметковни години, односно во првата година од работењето го задоволил првиот критериум и најмалку еден од вториот и третиот од следниве критериуми:
 - 1) просечниот број на вработените, врз основа на часови на работа да е до десет работници и
 - 2) бруто приход остварен од трговецот од кој било извор да не надминува 50.000 Евра во денарска противвредност и
 - 3) најмногу 80% од бруто приходот на трговецот да е остварен од еден клиент/потрошувач од лице кое е поврзано со овој клиент/потрошувач и
 - 4) сите права на учество во микропретпријатието да се во сопственост на најмногу две физички лица.
- **Мал трговец** е трговецот кој во секоја од последните две пресметковни години, односно во првата година од работењето го задоволил првиот критериум и најмалку еден од вториот и третиот од следниве критериуми:
 - 1) просечниот број на вработените врз основа на часови на работа да е до 50 работници и
 - 2) годишниот приход да е помал од 2.000.000 Евра во денарска противвредност, вкупниот обрт да е помал од 2.000.000 Евра во денарска противвредност или
 - 3) просечната вредност (на почетокот и на крајот на пресметковната година) на вкупните средства (во активата) да е помала од 2.000.000 Евра во денарска противвредност.
- За **среден трговец** се смета трговецот кој во секоја од последните две пресметковни години, односно во првата година од работењето го задоволил првиот критериум и најмалку еден од останатите два критериуми:
 - 1) просечниот број на вработените врз основа на часови на работа да е до 250 работници и
 - 2) годишниот приход да е помал од 10.000.000 Евра во денарска противвредност или
 - 3) просечната вредност (на почетокот и на крајот на пресметковната година) на вкупните средства (во активата) да е помала од 11.000.000 Евра во денарска противвредност.

2. Колкав дел во националната економија во однос на БДП, вработеност и извоз поединечно опфаќаат микро (до 10 вработени), малите (до 50 вработени) и средните претпријатија (до 250 вработени)?

Согласно податоците на Државниот завод за статистика, малите и средните претпријатија учествуваат со 99,18% во бројот на претпријатија во 2003 година. При тоа, МСП учествуваат со 76,59% од вкупен број на вработени. Учеството во бруто додадената вредност изнесува 69,1%, а во извозот МСП учествуваат со 52,8% во 2003 година.

Учество на малите и средни претпријатија во националната во однос на бројот на претпријатија, вработеност и БДП					
Претпријатија	Број	Учество во бројот	Вработени	Учество во вработените	Учество во бруто додадената вредност
Мали	55.267	98,34	269.583	58,41	50.7
Средни	475	0,84	83.917	18,18	18.4
Вкупно МСП	55.742	99,18	353.500	76,59	69.1
Големи	459	0,82	108.060	23,41	30.9
Вкупно	56.201	100,00	461.560	100.0	100.0
Извор: Државен завод за статистика – Состојба 2003 година					

Учество на малите и средни претпријатија во националната во однос на бројот на извозот				
Претпријатија	Број на претпријатија	илјади САД \$	илјади Евра	Учество
Големи	93	580661	511853	42.5
Средни	195	177567	156546	13.0
Мали	1886	542486	479259	39.8
Нераспределено	312	62538	56155	4.7
Вкупно	2486	1363252	1203813	100.0
Извор: Државен завод за статистика – Состојба 2003 година				

Податоците за микро претпријатија (до 10 вработени) сеуште не се обработуваат и истите се вклучени во малите претпријатија (до 50 вработени).

Види подетално 15_1_1_1, 15_1_1_2, 15_1_1_3, 15_1_1_4.

3. Постои ли рамковен документ кој ги дефинира пристапот и политиката на Владата кон малите и средни претпријатија? Наведете го статусот на тој документ и клучните елементи на политиката на Владата за МСП. Ако не постои таков, кои документи се сметаат референтни за разбирање на политиката на Владата во однос на претпријатијата?

Владата на Република Македонија на 56 седница одржана на 30.07.2002 година ја усвои Националната стратегија за развој на малите и средни претпријатија (Стратегијата), види 16_Прилог_01. Ова е стратешки документ и се однесува на период од 10 години (2002-2012). Со Стратегијата се утврдуваат стратешките цели, мерките и активностите со кои тие цели треба да се остварат, како и носителите на активностите за реализација на Стратегијата.

Основните цели на Стратегијата се:

1. раст на бруто домашниот производ;
2. пораст на вработувањето.

Реализацијата на овие цели е утврдено да се оствари преку мерки насочени да поддржат и охрабрат:

- развој на транспарентно и фер деловно опкружување;
- развој на приватна сопственост, конкурентност и претприемачки активности;
- развој на менаџерските способности;
- зголемување на извозните активности на малите и средните претпријатија;
- воведување и трансфер на нови технологии;
- стимулирање на инвестирање во МСП;
- интеграција на малото стопанство во деловните текови на Европската Унија;
- поопфатен дијалог помеѓу јавниот и приватниот сектор.

Со Стратегијата се предвидени приоритетни активности за остварување на искажаните цели:

- Подобрување на правната рамка;
- Поедноставување на административните процедури;
- Подобрување на финансиските услуги за МСП;
- Подобрување на услугите за деловен развој на МСП;
- Интеграција на МСП во регионалниот и глобалниот пазар.

Во јуни 2003 година, за време на Солунскиот самит на ЕУ, Република Македонија ја усвои и ја прифати како програмски документ Европската повелба за мали претпријатија (Повелба). Со усвојувањето на Повелбата, Република Македонија се обврза дека ќе работи на остварување на постојан напредок во областите опфатени со Повелбата и дека ќе соработува со другите земји потписнички во насока на остварување на поставените цели, преку оценка на напредокот и размена на позитивните искуства и практики. Напредокот се следи преку редовни годишни извештаи, во кои се оценува тековниот напредок и се даваат препораки за идниот развој.

Во изминатиот период, Република Македонија изготви два национални извештаи, за 2003 и 2004 година.

4. Дали Владата има развиено посебна стратегија/акциски план за МСП? Опишете го статусот, временскиот период и главните точки за акција. Спроведена ли е оценка на стратегијата/акцискиот план - ако е, ве молиме наведете ги главните наоди. Дали се планираат оценувања? Кои клучни актери, ако се вклучени, се консултирани при изработката на стратегијата/акцискиот план?

Националната стратегијата за развој на МСП беше основа за подготовка на Програма на мерки и активности за поддршка на претприемништвото и создавање конкурентност на малите и средни претпријатија во Република Македонија (2003-2007)(Програмата), види 16_Прилог_02. Програмата беше усвоена од Владата на Република Македонија на 12 седница, одржана на 23.01.2003 година. Програмата се однесува на период од 4 години и во основа преставува план на активности за реализација на целите од Стратегијата и Европската повелба за мали претпријатија.

Програмата се фокусира на 5 основни области/приоритети, и тоа:

- Создавање институционална инфраструктура за поддршка на претприемништвото и конкурентноста;
- Изградба на поволно економско опкружување и степен на економски слободи соодветен на сегашната развојна фаза на економијата – законска регулатива и услови за почнување и вршење на економска дејност;
- Промоција на претприемништвото и нефинансиски форми за поттикнување на претприемништвото;
- Финансиски форми на поддршка на развојот на претприемништвото;
- Програма за создавање конкурентност.

Со Програмата се утврдени конкретни проекти (кои треба да обезбедат финансиска и нефинансиска поддршка на МСП) кои ќе бидат кофинансирани од страна на Владата на Република Македонија, а се однесуваат на погоре споменатите области на активности.

Врз основа на оваа Програма, Владата донесува годишни финансиски програми со кои се уредува намената на средствата за поддршка на МСП („Службен весник на РМ“ бр. 46/03 и 12/04 година). Проектите утврдени во овие програми се реализираат преку Агенцијата за поддршка на претприемништвото на РМ која ги развива проектите, а истите по пат на тендер се реализираат преку мрежата на регионални центри.

Овие средства секоја година се предвидуваат во буџетот на РМ и се јасен сигнал пред донаторите за сериозноста на намерата на Владата за поддршка на МСП.

Првата Годишна финансиска програма за поддршка на претприемништвото и привлекување на странски директни инвестиции беше усвоена на седница на Влада на 30.06.2003 година, втората Програма за 2004 година беше одобрена на 01.03.2004 година, а во тек е подготовка на третата Програма за 2005 година.

Министерството за економија разви механизам за следење на Програмата. Од активноста спроведена кон крајот на 2004 година, констатирана е следнава ситуација:

1. Приоритет 1. Создавање институционална инфраструктура за поддршка на претприемништвото и конкурентноста.
 - основан е Националниот совет за претприемништво и конкуренција;
 - добиена е техничка помош за Секторот за мали и средни претпријатија при Министерството за економија преку проект финансиран од ЕУ;
 - Основана е Агенцијата за поддршка на претприемништвото (АППРМ) согласно одредбите од Законот за основање на Агенција за поддршка на претприемништво на Република Македонија („Службен весник на РМ“ бр. 60/03);
 - АППРМ редовно остварува соработка со регионалните и локалните организации за поддршка на претприемништвото преку финансирање на нивните проекти;
 - Во зачеток е ширењето и развивањето на мрежата на центри за деловна поддршка на претприемачите на локално ниво со поддршка на проекти финансирани од страна на УСАИД. Се очекува капацитетот на овие центри да се зајакне со зголемување на надлежностите на единиците на локалната самоуправа, односно по завршувањето на локалните избори во март 2005 година;
 - Зголемувањето на бројот на деловните инкубатори е обезбедено преку Меморандумот за разбирање што Министерството за економија го потпиша со СИНТЕФ за поддршка на проектот за млади претприемачи за основање на ИТ инкубатори;
 - Основан е и Европскиот центар за информирање и кореспонденција со поддршка на проект финансиран од ЕУ;
 - Мрежата на домашни консултанти се користи во реализација на проекти преку регионалните НЕПА, ЕСА и ПРЕДА центри.
2. Приоритет 2. Изградба на поволно економско окружување и степен на економски слободи соодветен на сегашната развојна фаза на економијата – законска регулатива и услови за почнување и вршење на економска дејност.
 - Донесен е Законот за трговски друштва („Службен весник на РМ“ бр. 28/04) кој треба да ги олесни постоечките услови за регистрација на трговско друштво. Со овој закон се предвидува донесување на два подзаконски акти-правилника кој во иднина ќе го уредат функционирањето на едношалтерскиот систем;

- Направена е листа на сите останати закони кои се во сила и коишто треба да изменат за да се поедностават условите и процедурите за регистрација и вршење дејност на МСП.
3. Приоритет 3. Промоција на претприемништвото и нефинансиски форми за поттикнување на претприемништвото.
- Формирани се комори (Унија на независни комори) и други здруженија кои го поттикнуваат процесот на деловно поврзување и асоцирање на МСП;
 - Министерството за економија е во преговори со Европската агенција за реконструкција за започнување на проект кој ќе помага во подготовката на бизнис портали на извозно ориентирани МСП;
 - Започнати се подготовките за воведување на ваучер систем чијшто концепт треба да се реализира во текот на 2005 година, согласно обврските од Европската повелба за мали и средни претпријатија.
4. Приоритет 4. Финансиски форми на поддршка на развојот на претприемништвото.
- Преку новиот ЕБОР кредит се обезбедува посебна компонента за управување со кредитни линии во насока на создавање услови за проширување на обемот на постојните и понуда на нови финансиски производи;
 - Подготвен е концепт за измени и дополнувања на Законот за лизинг;
 - Истотака подготвен е концепт за Јавен гарантен фонд во функција на развојот на нови финансиски продукти и програми;
 - Постои концепт за формирање на Кредитна рејтинг агенција;
 - Подготвена е брошура Поддршка на претприемништвото во Република Македонија за олеснување на пристапот на МСП кон изворите на финансирање.
5. Приоритет 5. Програма за создавање конкурентност.
- Имплементација на ИТ програмата за поддршка на претприемништвото се реализира преку 4 (четири) центри за трансфер на технологија со поддршка на ГТЗ;
 - Поврзувањето на стопанските субјекти според концептот на кластери се реализира преку 5 кластери кои се основани со поддршка на УСАИД.

Основните квантитативни индикатори за оценување на успешноста на Програмата се: зголемувањето на обемот на приватните инвестиции во секторот на МСП, бројот на нови претприемачи, бројот на подржани и успешни проекти, бројот на создадени и ефектуирани работни места и ефектите врз зголемување на извозот. Покрај со наведените квантитативни показатели, ќе бидат оценувани и резултатите на целиот процес на подигнување и на претприемничката и бизнис културата, како придонес кон општото подигнување на нивото на развој на земјата. Ваков тип на оценка на Програмата ќе се спроведе во текот на 2005 година.

Покрај следењето на реализацијата на Програмата, Владата донесува и Акционен план за европско партнерство во кој посебен дел се однесува на приоритетите за МСП.

Во креирањето на Програмата, покрај Министерството за економија учествуваа и другите државни институции и тоа:

1. Стопанската комора на Македонија;
2. Здруженијата на занаетчиите;
3. Регионалните центри и ЕСА Агенциите за поддршка на претприемништвото;
4. Невладини организации;
5. Преставници на странски донатори (СЕЕД, УСАИД, Светска Банка, ЕБРД, ЕАР, УНДП);
6. Приватни консултанти;
7. Претприемачи.

5. Ве молиме проценете го износот на средства на располагање за МСП преку Владата и другите донатори (ЕУ, меѓународни/билатерални донатори).

Владата на Република Македонија во 2004 година издвои средства во висина од околу 20 милиони денари кои се наменети за работењето на Агенцијата за поддршка на претприемништвото на РМ и за кофинансирање на проектите за нефинансиска поддршка на МСП, а за 2005 година во Буџетот на Република Македонија издвоени се повторно 20 милиони денари.

Од друга страна, во Република Македонија постојат повеќе кредитни линии од меѓународни финансиски институции и Влади на одделни земји, наменети за кредитирање на МСП.

No.	Donor Credit Line	Size in mil. EUR	Outstanding amount in mil. EUR as per 31.12.2003
1.	Credit Line of Kreditanstalt fuer Wiederaufbau (KfW)	6,5	2,8
2.	Credit line for export promotion, administrated by the Macedonian Bank for Development Promotion	The whole available amount at certain time	10,8
3.	Italian credit line	12,7	3,3
4.	German credit line – KfW	15	13,5
5.	German-Macedonian Fund - DEG Credit line	5,1	1,1
6.	Credit line of the Macedonian Enterprise Development Foundation financed by Kingdom of Holland	6,2	5,0
7.	Foundation Open Society Institute Credit Line for Development of Agriculture	0,5	0,7
8.	International Foundation for Agriculture Development (IFAD I)	6,5	2,2
9.	International Foundation for Agriculture Development (IFAD II)	5,8	0,5
10.	APEX Global Loan from the European Investment Bank	16,0	1,8
11.	PHARE Credit Line	10,3	7,7
12.	The SME Commercial Finance Fund credit line	1,2	0,6
13.	Foundation Open Society Institute credit Line for Current Assets Procurement	0,3	0,2
Одобрени во 2004			
14.	EBRD loan/ Tutumska Banka Export&Credit Bank	20 5	20 5

Извор: Министерство за економија, 31.12.2003

Овие средства се реализираат преку деловните банки.

Во тек на реализација се повеќе проекти од странски донатори кои се однесуваат на поддршката на МСП преку обезбедување на финансиски и нефинансиски услуги.

Финансиски услуги		
Донатор	Име на проектот	Size in mil. EUR
USAID	а) Фонд за финансирање на МСП	2,94 \$
	б) Проект за микрофинансирање – Штедилница Можности	7,3 \$
	в) Капитален фонд – СЕАФ	5,0 \$
	г) Штедилница ФЛУМ	4,4 \$
Холандија	а) PSO Business to Business (1998-2003)- 11 проекти во тек	7,2
	б) Гарантен фонд преку МРФП	0,5
	в) Поддршка на Про-кредитна банка	5,5
Шведска	Гаранции за МСП	0,88
	Прокредит Банка	
	а) Германија – КФВ	1,25
	б) ИФЦ – Меѓународна финансиска корпорација	0,95
	в) ЕБОР	1,25
	г) Германија – ИМИ	1,55

Извор: Акциски план за европско партнерство-Сектор за европска интеграција, 2004

Нефинансиски услуги		
Донатор	Име на проектот	Size in mil. EUR
Phare 2000	Реформа на банкарскиот сектор	0.96
CARDS 2001	а) Поддршка за политиката на Министерство за економија за развој на МСП (фаза 1) б) Техничка помош за развој на националните институти за стандардизација, метрологија, акредитација и квалитет	0.8 1.0
CARDS 2002	а) Дизајнирање и финансирање на Европски инфо кореспондентен центар EICC б) Фонд за развој на човечки ресурси во претпријатијата (фаза 1)	0.5 1.0
CARDS 2003	а) Техничка поддршка за воспоставување на Европска бизнис асоцијација) б) Развој на човечки ресурси во претпријатијата – HRDF (фаза 2) в) Микро – кредитна линија за МСП (студија за редизајнирање на микрокредитната линија) г) Набавка на опрема за за развој на националните институти за стандардизација, метрологија, акредитација и квалитет	0.2 1.0 0.09 2.75
CARDS 2004	а) Поддршка за политиката на Министерство за економија за развој на МСП (фаза 2) б) Соработка со ЕБОР-управување со кредитни линии	1.0 0.5
CARDS 2005/6	а) Инвестициона клима	8.1-9.9
USAID	а) Проект за помош на занаетчиите б) Развој на индустрија на бројлери в) Активност за македонска конкурентност г) Хоризонти	2.1 \$ 0.27 \$ 11.7 \$ -
Холандија	а) Нефинансиски услуги за МСП преку МРФП	0.77
Швајцарија	Бизнис центар за промоција на МСП во регионот на Прилеп ПРЕДА (0,59 швајц.франци)	0.59
Шведска	IFC-СЕЕД развој на претпријатија во Југоисточна Европа	2.2
Германија	Банка за микро финансирање – про-кредитна банка ГТЗ Поддршка на приватниот сектор ГТЗ Проект за агро-промоција ГТЗ Проект за трансфер на технологија ГТЗ Проект за поддршка на занаетчиството ГТЗ Промоција на странски директни инвестиции DMWV Македонско - германски стопанско здружение ГТЗ Поддршка на средно стручно образование во техничките занимања ГТЗ Приближување на законодавството	1.5 3.2 2.26 1.3 - 0.25 - 6.2 1.25
	ИФАД 2 Дел за нефинансиски услуги	1.1
Извор: Акциски план за европско партнерство-Сектор за европска интеграција 2004 година		

6. Постои ли посебна правна рамка за задруги, организации за заемна помош и фондации? Ве молиме објаснете.

За задругите, организации за заемна помош и фондации, во Република Македонија постои посебна правна рамка.

Со Законот за задругите („Службен весник на РМ“ бр.54/02) се уредуваат условите, начинот и постапката за основање, регистрација, работењето, надзорот и престанокот на задругите. Ова е општ закон и се однесува на сите задруги, освен во банкарството, осигурувањето и дејностите со кои со закон е забрането основање на задруги.

Со Законот за здруженијата на граѓани и фондациите („Службен весник на РМ“ бр. 31/98) се уредува начинот и условите и постапката за основање, регистрација, работење и престанок на здруженијата на граѓани и фондации.

Подготвен е нов предлог Закон за здруженија на граѓани и фондации кој е во фаза на јавна расправа и се очекува наскоро да биде усвоен. Со тоа ќе се обезбеди приближување на македонската кон европската легислатива во однос на поголемо дисперзирање на можните облици на здружување и нивно поврзување во асоцијации.

7. Постои ли утврдена рамка за сметководство? Ве молиме објаснете.

Рамка за водење на сметководство е пропишана согласно Законот за трговските друштва и Правилникот за сметководствените стандарди, со кои се прифатени меѓународните сметководствени стандарди од Комитетот за Меѓународните Сметководствени Стандарди (ИАСЦ), како сметководствени стандарди кои се во примена во РМ („Службен весник на РМ“ бр. 94/04). Истите се усогласени со тековните стандарди онака како што се дополнети, изменети или усвоени од страна на ИАЦС.

Во Република Македонија се пропишани посебни билансни шеми за големите и средните трговски друштва, додека за малите субјекти се пропишани скратени билансни шеми. (Правилник за пропишување на формата и содржината на билансните шеми-„Службен весник на РМ“ бр.23/99)

Согласно Законот за трговските друштва, министерот за финансии, со подзаконски акти ја пропишува формата и содржината на билансните шеми кои произлегуваат како задолжителна обврска на земјите членки на Европската Унија, а се содржани во 4-та (78/660) и 7-та (83/349) Директива, како и Директивата 86/635/ЕЕЗ (банкарски сметки) и Директивата 91/674/ЕЕЗ (сметки на осигурителните друштва).

Види подетално во 05_II_A_6

II. ДЕЛОВНО ОПКРУЖУВАЊЕ

A. Образование и обука за претприемништво

1. Дали претприемништвото, на било кој начин, се предава како вештина во редовното (основно, средно и високо) или стручното образование? Каде што е можно, наведете дали според наставниот план тоа е задолжителен или избран предмет.

Во нашиот образовен систем, претприемништвото се изучува како дел од формалното образование (основно, средно и високо образование).

Во основното образование содржини од претприемништво се изучуваат во рамките на „Програмата за економско образование на млади менаџери” - Junior Achievement која се реализира во основните училишта како факултативна воспитно – образовна дејност за економско образование на млади (од 7 до 14 - годишна возраст). Со оваа Програма се опфатени 25 основни училишта во Скопје и 20 основни училишта во другите градови. Вкупниот број на ученици од основното образование кои ја следат оваа програма изнесува 11.000.

Во средното стручно образование со четиригодишно и тригодишно траење се изучуваат содржини од областа на претприемништвото. Стручното образование во Република Македонија се реализира како реформирано и нереформирано, односно се реализира по реформирани наставни планови и програми и постојни наставни планови и програми. Имено, од учебната 1999/2000 година започна реализацијата на реформираните наставни планови и програми за одреден број на образовни профили од 11 струки или групи струки од Програмата за реформа на средното стручно образование и обука во Република Македонија (PHARE – програма или VET – програма, односно Vocational Education and Training Reforme Programme). Во образовните профили од струките или групите струки кои не беа опфатени со реформата продолжи реализацијата на постојните - нереформирани наставни планови и програми.

Во стручното образование кое не е реформирано, содржини од областа на претприемништвото се застапени во задолжителниот наставен предмет Менаџмент и бизнис во наставните планови за образовните профили со четиригодишно и тригодишно траење на образованието во сите струки, освен во профилите од економска, правна, трговска и биротехничка струка. Во постојните наставни планови за сите образовни профили од економска, правна, трговска и биротехничка струка, содржини од областа на претприемништвото се застапени во стручните економски предмети како задолжителни наставни предмети.

Во реформираното стручно образование кое се реализира само во реформираните образовни профили со четиригодишно траење од 11 струки или групи струки се застапени содржини од областа на претприемништвото во задолжителниот општообразовен предмет Бизнис, кој се изучува во трета и четврта година. Во реформираните образовни профили од економската, правната и трговската струка, содржините од претприемништвото се застапени во прва и втора година во задолжителниот наставен предмет Основи на бизнисот и во трета и четврта година во задолжителниот предмет Бизнис. Исто така, содржини од претприемништво се застапени и во задолжителниот предмет практична настава во четврта година и уште еден мал дел во задолжителниот предмет Економија. Всушност, содржините на предметот Бизнис од четврта година во сите реформирани образовни профили и струки се, пред се, од областа на претприемништвото. Некои содржини од претприемништвото во реформираните образовни профили од економската, правната и трговската струка се опфатени и во изборниот предмет Бизнис од трета и четврта година.

Во некои средни стручни училишта во Македонија се изучуваат содржини и се стекнуваат вештини од областа на претприемништвото и преку „Програмата за економско образование на млади менаџери” - Junior Achievement, која се реализира само како воннаставна воспитно –

образовна дејност, согласно желбите на учениците од средните стручни училишта и можностите на училиштата за реализација на програмата. Имено, оваа програма се реализира како факултативна воспитно – образовна дејност само во основното образование, согласно одобрението од Министерството за образование и наука, а во средното стручно образование се реализира само како воннаставна воспитно – образовна дејност.

Во гимназиското образование кое се реализираше по старите наставни планови и програми не беа застапени содржини од областа на претприемништвото.

Во реформираното гимназиско образование по новите наставни планови и програми ќе се изучуваат изборните наставни предмети економија и менаџмент во четврта година, во кои се застапени содржини од областа на претприемништвото.

Во високото образование, претприемништвото е застапено и како изборна и како редовна настава, во зависност од областа на студиите.

Пр. На Машинскиот факултет во Скопје на насоката Индустриско инженерство, претприемништвото се предава преку предметот Основи на менаџмент, Менаџмент на квалитетот, Проектен менаџмент, Развој на производите и процесите, Инженерска економија, Менаџмент на одржувањето, Стратегиски менаџмент, Маркетинг, Технолошки менаџмент, Претприемништво и мал бизнис, Сметководство и финансии.

Потоа, на Економскиот факултет во Скопје на постоечките насоки: економија, менаџмент, маркетинг, надворешна трговија се застапени предмети од областа на претприемаштвото.

Слична е состојбата на Економскиот факултет во Прилеп и на Техничкиот факултет во Битола.

Што се однесува до Институтот за социолошки и политичко-правни истражувања во рамки на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, претприемништвото е застапено преку предметот „Организација и менаџмент“ на групата за применета политика и администрација.

Види подетално во 18_I_F_3

2. Во врска со универзитетското образование од областа на претприемништвото во вашата земја: постојат ли посебни академски титули по претприемништво односно може ли, како крајна цел, да се добие диплома по претприемништво?

Економскиот Институт - Скопје – кој припаѓа на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ –Скопје, има формирано програма за пост-дипломски студии со кои се стекнува титула - магистар по претприемништво.

На останатите факултети неможе да се добие диплома по претприемништво.

3. Постојат ли други иницијативи за поттикнување на претприемништвото (користење на медиуми, настани, локални партнери, значајни иницијативи од самите претпријатија) надвор од рамките на редовното образование и обука?

Постојат неколку иницијативи за воведување на образовна програма за возрасни од областа на претприемничките вештини, воглавно финансирани од странски донатори. Постојат неколку приватни иницијативи за давање обука, како Работничкиот Универзитет кој претставува потенцијал за унапредување на овој сектор, преку обука на невработени, преку едукативни програми за возрасни, во согласност со потребите на пазарот и на претприемачите.

Агенцијата за поддршка на претприемништвото на Република Македонија преку Програмата на мерки и активности за поддршка на претприемништвото и создавање конкурентност на малите

и средни претпријатија во Република Македонија обезбеди 32.5 илјади Евра за кофинансирање на стипендии (околу 20 стипендии) за пост-дипломски студии со кои се стекнува титула – магистер по претприемништво.

Во тек е реализација на КАРДС пилот проект за самовработување во сопствен бизнис, што се реализира преку Министерството за труд и социјална политика во вредност од 50.000 Евра.

Асоцијацијата на жени претприемачи на Македонија “АРНА” во текот на изминативе 3-4 години, со помош на странските донатори (СОРОС и МРФП) организираше повеќе обуки за охрабрување на женската популација за влегување во светот на бизнисот.

Ц.Е.Ф.Е концептот за обучување за претприемнички вештини, воведена во РМ од страна на Канцеларијата за координација на ГТЗ-ДЕГ, реализирана од мрежа на локални обучени и лиценцирани тренери, а со финансиска поддршка од СЕЕД, МРФП и ГТЗ-ДЕГ, Програмата за социјално прилагодување (кредит на Светската Банка до Владата) се само некои од примерите.

Мрежата на центри за поддршка на бизнисот, распространета низ целата земја помага при распространувањето на претприемничкиот дух помеѓу населението, со посебен осврт на МСП, микро и почетни бизниси, работа со отпуштени работници и жени претприемачи.

Повремено се организираат трговски саеми во различни региони во земјата, каде вообичаено се одржуваат разни форуми, тркалезни маси и дискусии поврзани со прашањата за мали бизниси и претприемништвото (Гостивар, Прилеп, Битола, Скопје).

Издадени се брошури за популаризација на малиот бизнис подготвени од различни институции (Регионални центри, Институт отворено општество Македонија, МРФП, СЕЕД, УС АИД, Министерство за економија, ЕАР, банките, ГТЗ, СЕАФ, СИНТЕФ, МБПР и други).

Постојат и ТВ емисии кои вршат поттикнување за развој на деловно однесување на населението, меѓутоа на овој план се работи на понатамошно подобрување.

В. Основање на нови претпријатија

1. Ве молиме за ваша најдобра проценка за бројот на сите процедури и минималното време и трошоци (во евра) потребни за ефективно регистрирање на ново претпријатие и исполнување на сите формални барања? Ве молиме направете разлика помеѓу регистрацијата во потесна смисла, другите формални процедури и обезбедувањето на лиценци/дозволи. Објаснете кои административни служби се одговорни за различните чекори.

1. Трговски друштва

Законот за трговски друштва („Службен весник на РМ“ бр. 28/04), беше усвоен од страна на Собранието на Република Македонија, во април 2004.

Притоа, постојат 7 чекори за регистрација на бизнис во Република Македонија.

а) Поднесување на регистрациони документи до надлежниот суд (регистрација во потесна смисла):

- Договор/изјава за основање на друштвото заверени кај нотар. (Ако договор/изјавата е на странски јазик, потребен е верифициран превод кај овластен преведувач, заверен кај нотар);
- Назначување на управител на фирмата;

- Уплата на оснивачкиот капитал при што се прави проценка доколку дел од основачкиот капитал се внесува како непаричен влог;
- Донесување на судско решение за упис;
- Објавување на друштвото во Службен весник.

Ако сите документи се правилно пополнети, судското решение за упис може да се добие за 8 дена, по што следи реализацијата на останатите процедури за стекнување на сите услови за фактичко отпочнување со работа, и тоа:

б) Добивање на единствен матичен број на фирмата во Државниот завод за статистика. Постапката за добивање матичен број трае еден ден.

в) Регистрација на фирмата во Управата за јавни приходи, за добивање Единствен даночен број. Постапката за добивање единствен даночен број трае 3-5 дена.

г) Добивање на Единствен царински број од Царинската управа, доколку фирмата се занимава со надворешна трговија. Постапката за добивање царински број трае 1 ден.

д) Отварање сметка во банка.

ѓ) Обезбедување на работни или визи за престој, доколку дел од оснивачите, менаџерите или работниците се странски државјани.

г) Пријавување на вработените во регистарот на Бирото за вработување, како и во Фондот за здравство и Пензискиот фонд.

Во зависност од видот на дејноста со која ќе се занимава претпријатието, следи обезбедување посебни дозволи, доколку се потребни (пр. дозвола за техничките услови, хигиенско-санитарна како и дозвола за заштита при работа, и сл.) од надлежните институции.

Скоро во сите од горе наведените чекори потребно е лично присуство на самите основачи на правното лице поради потребата од потпишување и заверка на документите. Меѓутоа, заради побрза регистрација, обично лицата што сакаат да регистрираат фирма, користат услуги од овластени лица (адвокати или правници), кои имаат искуство во регистрациони постапки.

Просечната цена за регистрација на правно лице, зависи од видот на друштвото кое се регистрира, а се движи од 150-200 Евра. Доколку претпријатието се регистрира од страна на правник или други лице кое има право да врши регистрација тогаш за таа услуга се доплаќа од 30-50 Евра на цената за регистрација. Трошоците за добивање на посебните дозволи (енергетска согласност, комунални трошоци и слично) изнесуваат просечно од 15-20 Евра.

2) Занаетчиство

Регистрацијата на занатчиите се врши согласно Законот за вршење на занаетчиска дејност („Службен весник на РМ“ бр. 62/04).

Согласно новите законски решенија, надлежна институција за регистрација на занатчиите се општинските односно регионалните занаетчиски комори.

Потребни чекори:

1. Барање за упис во регистарот на занаетчи

Кон барањето се приложува:

- а) доказ за невработеност и
- б) доказ за соодветно стручно образование или стручна оспособеност.

Постои листа на занаети за кои не е потребен доказот под б)

2. Добивање на решение за упис во регистарот (Решението се добива во рок од 8 дена). Доколку во тој рок не добие официјален одговор на барањето се смета дека е задоволено барањето.
3. Доставување на пријава до Државниот пазарен инспекторат за исполнетост на минимално техничките услови на деловниот простор.

Просечна цена за регистрација на занаетчиите и отпочнување со работа изнесува 30 Евра.

2. Дали може целосниот или дел од процесот за регистрација да се реализира преку он-лајн постапки? Ве молиме наведете кои чекори, ако постојат, може да се направат преку директни он-лајн постапки.

Ниеден од чекорите во процесот на регистрација не се врши он-лајн.

Сегашната регулатива бара лично присуство на апликантот или од него овластено лице на многу шалтери и системот бара документите да бидат заверени со соодветен печат.

Во дополнување, планови за воведување електронска регистрација на правни лица во Република Македонија, постојат. Донесен е Закон за податоците во електронски облик и електронски потпис („Службен весник на РМ" бр. 34/01, 06/02), меѓутоа сеуште се работи на обезбедување на сите потребни технички предуслови за негова практична примена. За реализирање на процедура за електронска регистрација на правни лица, потребно е да се обезбеди:

- Мрежно електронско поврзување на сите институции надлежни за одделни фази во постапката;
- Пристап на сите релевантни институции до базата на податоци каде ќе се чуваат податоците за регистрираните правни лица;
- Воведување и користење на посебен софтвер кој ќе биде во употреба кај сите институции корисници на мрежата;
- Развивање на банкарскиот систем до ниво на можност за масовно користење на безготовинското плаќање.

Види подетално во 03_IV_C_4

3. Постои ли во вашата земја задолжително членство во Стопанска комора? Ако постои, колку изнесува членарината?

Од 2002 година е напуштена обврската за задолжително членување во Стопанска комора на Македонија. Членувањето е доброволно и се плаќа 0,12% од бруто плата на вработените во стопанството.

Членарината во здруженијата на занаетчиите изнесува просечно 2 Евра.

4. Ве молиме накратко објаснете кои мерки, ако има ги воведете вашата земја за да обезбеди успешно одржување на новооснованите претпријатија. Онаму каде што овие мерки довеле до мерливи резултати, ве молиме изнесете податоци.

Со цел успешно одржување на новооснованите претпријатија, Владата на Република Македонија превзема низа мерки утврдени со Програмата на мерки и активности за поддршка на претприемништвото и создавање конкурентност на малите и средни претпријатија во Република Македонија.

Реализацијата на овие проекти се врши преку мрежата на институции за поддршка на претприемништвото - 5 Регионални центри (Скопје, Велес, Струмица, Куманово, Битола), 3 ЕСА Агенции (Тетово, Гостивар, Охрид), ПРЕДА – Прилеп и други.

Министерството за економија, во текот на 2004 година, иницираше серија семинари за обуки од областа на менаџментот, маркетингот и финансирањето на бизнисите со цел да се подобрат менаџерските вештини на клучниот персонал на МСП. Во програмата за обука учествуваа повеќе од 300 учесници.

Постојат 7 бизнис инкубатори во кои се помага отпочнувањето со работа и работењето на претпријатијата. Во овие инкубатори во моментот работат околу 30 фирми со околу 350 вработени.

Македонската банка за поддршка на развојот преку деловните банки реализира микрокредитна линија која можат да ја користат и почетници во бизнисот.

Македонската развојна фондација за претпријатија (МРФП), Македонската банка за поддршка на развојот (МБПР) и Штедилница Можности, ги направија сите подготовки за успешно реализирање на проектот „Извори на финансирање на МСП“, со цел да се подобри пристапот на претприемачите до информации. Горенаведените организации, во координација со ИФАД проектите при Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, Министерството за економија, Фондацијата Институт отворено општество Македонија, СЕЕД и Фондот за кредитирање на МСП организираа презентации во 13 (тринаесет) градови низ Република Македонија.

Беше подготвена и публикација “Поддршка на претприемништвото во Македонија”, во која се презентирани кредитните линии и другите финансиски услуги (14), финансиските институции преку кои се спроведуваат кредитните линии (14), програмите/проектите во делот на нефинансиски услуги (7) и консултантските куќи кои го олеснуваат пристапот за МСП до претходно споменатите кредитни линии (51). Публикацијата беше дистрибуирана на самите презентации. Во рамките на состаноците беа вклучени и разговори на посебни теми како: работењето на Гарантниот фонд; измените во Законот за трговски друштва; Законот за трговија, Законот за вршење занаетчиска дејност, како и разговори за кредитните линии и прашања од учесниците.

Во логистичката поддршка на овој караван активно беа вклучени регионалните центри, локалните развојни центри и ЕСА Агенциите.

Постојат и две други значајни меѓународни иницијативи, како што се канцеларијата за Развој на претприемништвото во Југоисточна Европа – СЕЕД (проект на Светската банка и Меѓународната финансиска корпорација) и БАС програмата (Business Advisors Services – проект на Европската банка за обнова и развој). Овие проекти имаат за цел да ја подигнат свеста кај претприемачите, како и нивните вештини, користејќи различни методи. На пример, СЕЕД преку своите организирани обуки и тренинзи, нуди можности за стекнување вештини од областа на маркетингот, менаџментот, сметководството и други. БАС програмата покрива до 50% од трошоците за консултантски услуги за решавање конкретни деловни проблеми и креирање развојни планови.

С. Законодавство и прописи

1. Дали во вашата земја се оценети ефектите на правните прописи врз бизнис опкружувањето, особено врз малите претпријатија? Ако не е, размислувате ли за спроведување на таква оценка? Ако е, ве молиме да дадете преглед на основните наоди и последователни активности преземени од Владата.

Освен оценката на финансиските ефекти од правните прописи врз Буџетот, во моментот, во Република Македонија не се врши оценка на ефектите на правните прописи врз бизнис опкружувањето.

Според наодите на Министерството за економија, а имајќи го предвид фактот дека Република Македонија е мала држава, би требало да се изгради помалку формален систем, односно скратена постапка за проценка на влијанието на законодавството. Оваа проценка не би требало да биде скапа, доволно би било да се изврши планирање на скромни постапки на проценка од кои ќе произлезат трошковно ориентираните резултати. Проценките треба да ги надополнуваат останатите елементи кои имаат влијание на одлучувањето, како уставните барања, меѓународните договори, “идеолошките” елементи и политичките заложби.

Проценката на влијанието е корисна постапка, поради што постојат политички и административни заложби да се води сметка за резултатите од истата во процесот на донесување на одлуки.

Инаку постојат истражувања финансирани од донаторски програми за оценка на ефектите од постојаната регулатива врз бизнис опкружувањето (како на пример проектот Развојни перспективи на малите и средни претпријатија 2004, работен на Економски институт-Скопје финансиран од ФОСИМ, Phare-Ace - „Barriers to small business development in Slovenia, Bosnia and Herzegovina and Macedonia”, П97-8089Р, co-ordinator for Macedonia, 1999-2000; МСП во Република Македонија, Fridrih Ebert Foundation – Office Skopje, 1998).

2. Кои процедури постојат за оценка на влијанието на новата легислатива врз бизнисот?

Во моментот не постојат строго утврдени процедури за оценка на влијанието на новата легислатива врз бизнисот.

Се прават организирани оценки на очекуваното влијание на новите закони во надлежните министерства, како и на факултетите за економија и институтите на универзитетите, но овие симулации обично не се занимаваат со влијанието на поедините законски норми врз малите бизниси.

Од друга страна, Владата на Република Македонија ги утврди основите за функционирање на системот на оценка на влијанието. Согласно Деловникот за работа на ВРМ („Службен весник на РМ” бр. 38/01, 98/02, 9/03, 47/03, 67/03) при доставувањето на материјали од министерствата и другите органи на државна управа до Владата на Република Македонија и истите треба задолжително да бидат пропратени со стандардизиран пакет материјал кој упатува на меѓуминистерска соработка и меѓуресорски консултации на нацрт законските прописи.

Види подетално во 22_II_A_10.

3. Кои мерки ги превзела вашата Влада за усвојување на административни документи кои се едноставни за примена?

Владата на Република Македонија ги поедностави постапките за регистрација на занаетчиите и трговските друштва со донесувањето на Законот за вршење на занаетчиска дејност („Службен весник на РМ” бр. 62/04) и Законот за трговски друштва („Службен весник на РМ” бр.28/04).

Со Законот за трговски друштва е воведен поимот едношалтерски систем. Во тек е подготовка на подзаконски акти за единствен трговски регистар со кој ќе биде уредено водењето на Трговскиот регистар (начинот на упис, формата содржината на образците за упис и други прашања) и подзаконски акт за постапката за едношалтерскиот систем.

Со Законот за вршење на занаетчиска дејност („Службен весник на РМ“ бр. 62/04) и Законот за трговија („Службен весник на РМ“ бр. 16/04) се исклучи потребата за комисиско утврдување на минимално – техничките услови, санитарните услови, условите за заштита при работа и заштита на човековата околина. Пријавата за исполнетост на овие услови се доставува до Државниот пазарен инспекторат. Пријавата е он-лајн достапна на веб страната на Министерството за економија. Пријавата се пополнува врз основа на однапред познати услови што треба да ги исполнува деловниот простор.

4. Постојат ли некои правила кои на МСП им овозможуваат изземање од одредени правно регулирани обврски? Дали вашата Влада разгледува какви било мерки за да се овозможат вакви изземања?

Генерално, не постојат правила со кои МСП се изземаат од одредени правно регулирани обврски. Во рамките на мерките за олеснување на основањето и работењето на МСП, особено за микро претпријатијата и самостојните вршители на дејност, постојат иницијативи за упростување на одредени административни процедури кога станува збор за овие прашања.

Во Законот за државна помош („Службен весник на РМ“ бр. 24/03) постојат одредби со кои е дозволена поддршка на МСП.

Во најповолна положба се вршителите на занаетчиска дејност, за кои процедурата за регистрација и отпочнување со вршење на дејноста утврдена со Законот за вршење занаетчиска дејност е поедноставена во споредба со процедурата за трговци поединци и трговски друштва, утврдена со Законот за трговски друштва.

Инаку за сите бизниси, независно од нивната величина, постојат определени фискални ослободувања (како на пр. Ослободувања од данокот на профит при негово реинвестирање, или пак прифаќање на прогресивна стапка на амортизација како трошок при воведување на нова технологија итн.).

5. Постои ли механизам кој го поттикнува редовната вклученост на бизнис заедницата во законодавниот процес?

Стопанствениците, генерално може да учествуваат во јавни дебати за законодавните промени кои се однесуваат на условите на стопанисување преку Стопанската комора и другите нивни здруженија. Меѓутоа, кога се работи за МСП, нивното учество во процесот на креирањето на политиката и стратегијата за развој на секторот, преку традиционалните коморски механизми, не постигна оптимални резултати. Оттука и тенденцијата за основање нови професионални здруженија претставува одраз на потребата на секторот на МСП да стане поактивен партнер на Владата во процесот на усвојување на законската регулатива. Во октомври 2004 година основан е Сојуз на независни стопански комори – индустриска, услужна и трговска. Околу 600 фирми засега се членови на Сојузот, а нивна прва задача е залагање за изградба на подобра бизнис клима во земјата.

Со новиот Закон за вршење на занаетчиска дејност дадена е можност досегашните здруженија на занаетчии да прераснат во Занаетчиски комори.

Во април 2003 година е обновен Националниот економски тим (НЕТ) за спроведување на Акциониот план на инвестициона спогодба на Пактот за стабилност на Југоисточна Европа (во соработка со ОЕЦД). Членовите на тимот се претставници од министерствата, меѓународни организации и од приватниот сектор (од вкупно 30 члена, 11 се од приватниот сектор). Националниот економски тим има улога на промотор на промените, да го поттикнува, следи и известува за напредокот на полето на Повелбата, вклучувајќи и надградување и унапредување на законската рамка во доменот на странските директни инвестиции, како и

приближување на истата со таа на Европската Унија. НЕТ истовремено делува и како надзорен комитет на ФИАС проектот на Светската банка.

Во јуни 2003 година, врз основа на иницијативата на Министерството за економија и проектот “Конкурентност Македонија” (МЦА) на Американската агенција за меѓународен развој (УСАИД) формиран е Национален совет за претприемништво и конкурентност со мисија да го развие претприемништвото и да ја подобри конкурентноста на македонското стопанство. Ова советодавно јавно-приватно тело се состои од министри, консултанти, стопанственици и економски експерти и е место каде се остварува дијалог на јавниот и приватниот сектор.

Во септември 2004 година започна со работа Европската бизнис асоцијација која има 36 члена (мали, средни и големи компании). Асоцијацијата е вклучена во Европската мрежа и треба да ги поврзува интересите на стопанствениците, да го јакне дијалогот со Владата, како и да ја приближи Европската регулатива и практика до фирмите од Република Македонија.

D. Достапност до вештини

1. Дали се преземени некои активности за проценка на потребата на МСП од вештини?

Досега се вршени само парцијални истражувања за проценка на потребите на МСП од вештини (министерства, универзитетите, меѓународни организации и проекти).

Со цел сеопфатно и континуирано набљудување на потребите на МСП, изработен е проект за воспоставување на Обсерваторија за МСП. Обсерваторијата е формирана од страна на Министерство за економија и Агенцијата за поддршка на претприемништвото на РМ и започна со работа на почетокот на јануари 2005 година.

Основна цел на основањето на Обсерваторијата е да се создаде постојан механизам за следење, анализирање и споредување со другите земји за улогата на македонските МСП.

2. Ве молиме опишете ги мерките, доколку ги има, за да се овозможи расположивост на системи за образование/обука или иницијативи за обезбедување на вештини кои конкретно им се потребни на МСП?

Владата на Република Македонија врз основа на Програмата на мерки и активности за поддршка на претприемништвото и создавање конкурентност на МСП во РМ донесува годишни програми за кофинансирање на проекти за нефинансиска поддршка на МСП. Значен дел од оваа програма се однесуваат на обуките и образованието на МСП. Семинарите се реализираат преку мрежата на институции за поддршка на претприемништвото низ Македонија.

Со Програмата директно се кофинансира и едуцирањето претприемачите на постдипломските студии од областа на претприемништвото.

Заедницата на единиците на локалната самоуправа на Република Македонија (ЗЕЛС) низ 13 општини во државата има отворено канцеларии за локален економски развој. Целта на овие канцеларии е промоција на претпријатијата во регионот во кој се наоѓаат.

Едни од позначајните меѓународни иницијативи кои исто така функционираат во Република Македонија, се Канцеларијата за развој на претприемништвото во Југоисточна Европа (СЕЕД), Бизнис инкубаторите на Светска банка, БАС Програмата, како и Македонската развојна фондација за претпријатија (МРФП). Овие организации имаат за цел да ја подигнат свеста кај претприемачите, користејќи најразлични методи. Така на пример, СЕЕД преку своите

организирани обуки и тренинзи, нуди можност за стекнување со дел од вештините кои се потребни на секое претпријатие од областа на маркетингот, менаџментот, сметководството и други. Исто така, БАС Програмата преку финансирање на 50% од трошоците за консултантски услуги за решавање на конкретен бизнис проблем, воведувајќи стандарди преку кои што им се овозможува на претпријатијата да ги надминат своите проблеми при работењето. БАС е успешен модел за развивање на пазарот на консултантски услуги. Светска банка, преку отварањето на 7-те деловни инкубатори низ целата територија на државата овозможи директна помош, особено на ново основаните претпријатија.

Во Република Македонија, покрај Економскиот институт кој во рамки на својата дејност изведува обуки, функционираат повеќе асоцијации на обучувачи кои нудат специјализирани обуки за претприемачите. Во продолжение ќе наведеме некои од нив;

- Македонска маркетинг асоцијација „Маркетинг“;
- Македонска асоцијација на консултанти МСА 2000;
- Здружение на агроекономисти на Македонија ЗАЕМ;
- БАСМЕ КТ;
- Македонска мрежа на обучувачи ММО.

Целта на овие асоцијации е да се промовира потребата од користење на обуките со цел унапредување на вештините на МСП.

Обуки кои се испорачуваат од консултантите се од типот на:

- Менаџмент (стратешко планирање, мотивација и тимска работа, комуникација и презентациони вештини, преговарачки вештини и сл.);
- Маркетинг (стратегии, планови, маркетинг микс производ, техники на продажба, грижа за клиенти, канали на дистрибуција, односи со јавност и сл.);
- Финансии (финансиски извештаи и анализа, управување со финансии, ликвидност и трошоци, носење на инвестициони одлуки, трошковно приходна анализа – cost – benefit, буџетирање и сл.);
- Претприемништво (како се започнува бизнис, од идеја до бизнис, проодност на бизнис идеја, менаџмет за мал бизнис, маркетинг за мал бизнис, финансии за мал бизнис и обука за бизнис план).

Е. Он-лајн пристап за МСП

1. Дали јавната управа во вашата земја обезбедува он-лајн информации конкретно наменети за МСП? Кој вид информации од конкретен интерес за МСП, им се он-лајн достапни? Дали се планираат какви било иницијативи за подобрување на оваа услуга?

Постои голем напредок во оваа сфера. Многу од институциите, особено јавните (министерствата и другите владини тела), на своите Интернет страници ги објавуваат и ажурираат информации во врска со МСП. Претприемачите можат преку користење на Интернет мрежата да ги добијат сите информации коишто им требаат, без разлика дали тоа се однесува за правната рамка и законите или информации во врска со даноците и царината, итн.

Постои и он-лајн комуникација со јавноста како што е на пример случајот на Министерството за финансии или на Царинската управа. Сите субјекти во царинската постапка (Јавни претпријатија, брзи пошти, подносителите, увозници/извозници итн) се поврзани он-лајн со царинскиот информативен систем МАКЦИС, поднесуваат електронска копија од документите и во секое време можат да ја следат состојбата со пратките за кои се надлежни во процесот на царинење.

Некои статистички макро-економски податоци се расположиви на страната на Народната банка на Македонија, како и на онаа на Државниот завод за статистика.

СЕЕД, регионалната иницијатива на ИФЦ и Светската Банка заедно со ГТЗ Проектот за промоција на приватниот сектор, разви успешен портал за мал бизнис со многу корисни информации во него, деловни вести и линкови до релевантите страници дома и во странство.

Сепак, постојат бројни технички проблеми кои го ограничуваат користењето на он-лајн услугите, како на пример, високите цени на ИТ опремата, телефонскиот импулс и пристапот до Интернет мрежата. Се проценува дека нивото на конкуренција со време ќе се зголеми, со што ќе се намалат ограничувањата. На пример во една населба во Скопје веќе се промовира бесплатен кабелски Интернет пристап.

Владата на Република Македонија по иницијатива и под директно спонзорство на поранешниот Претседател на Република Македонија, ја промовираше идејата за “Е-Македонија за сите”, која има за цел “подобрување и забрзување на транзиционите активности на земјата кон информациското општество и мрежната економија”. Планираните активности се однесуваат на подготовка на Национална стратегија за Информатичките системи, изготвување на пилот проекти што ќе ја направат Македонија регионален модел за мрежна економија.

Покрај секторот за Информатичка технологија, постои потреба од воведување на дополнителни иницијативи и во другите сектори, што ќе овозможи подигање на свеста на граѓаните и претприемачите за потенцијалите на електронско поврзување. Постојат голем број на релевантни информации кои не се адекватно дистрибуирани, разменети и поделени.

2. Можат ли МСП ефективно да комуницираат со јавната управа он-лајн (интерактивно користење на интернет) и да добијат совети, поднесуваат барања, бараат повраток на данок и сл., он-лајн? Ако такви услуги постојат, колку се користени од страна на МСП?

Генерално сите веб страни се еднонасочни, но има можност да се контактира со институциите преку електронската пошта.

Во однос на расположивите информации има многу корисни совети на владините страници, но во смисла на он-лајн апликации/пријави/барања и други напредни употреби на Интернетот малку е направено.

Промената би опфатила значајна ревизија на традиционалната административна рамка и процедура. Сегашните закони и административни процедури бараат личен потпис и печат од фирмата на сите документи, а некои дури бараат заверка од нотар за да се потврди личен прием на некој документ. На тој начин дури и оние институции кои овозможуваат он-лајн превземање на обрасци и документи, само половично можат да им помогнат на стопанските субјекти, бидејќи не можат да се вратат пополнети по истиот, електронски пат.

Законите со кои би се регулирале правните аспекти на електронските трансакции, како на пример Законот за податоците во електронски облик и електронски потпис („Службен весник на РМ” бр. 34/01, 06/02) постојат, но непостојат позначајни напори за пошироко воведување на електронските трансакции.

Министерството за финансии и Министерството за економија нудат некои формулари кои може да се земат од Интернет што е мошне корисна пракса и во иднина, но секогаш се поставува прашањето за вистинскиот опфат на населението со ваквите мерки.

Само околу 4%, од населението има постојан пристап до Интернет, а повеќето корисници немаат кредитни или дебитни карти со кои би ги платиле на пример даноците.

Он-лајн сервисите се сеуште ретки. Има неколку успешни обиди како порталот “трајд феар мак”, некои хотели нудат резервација, некои книжари нудат онлајн купување книги и сл. Сите овие напори треба да бидат охрабрани, нивните потенцијали ќе дојдат до израз кога националниот систем за меѓубанкарски плаќања и мрежата за банкомати и регистерски каси ќе стане достапна и банките конечно се откажат од хартиените чекови.

F. Пристап на МСП до пазарот

1. Ве молиме опишете кои мерки постојат, ако има, или се планираат да се воведат за подобрување на пристапот и можностите на МСП на странските пазари, особено на внатрешниот пазар на ЕУ.

Со потпишувањето на Спогодбата за стабилизација и асоцијација во 2001 и зачленувањето во Светската трговска организација, Република Македонија се усогласи со условите за увоз и извоз на меѓународната зедница. Овие договори придонесоа за воведување на меѓународните стандарди и даночни ослободувања, што резултираше во зголемување на конкурентноста на домашните производи на странските пазари, како и зголемување на нивото на конкурентност во земјата.

Со цел да се зголеми конкурентноста, преку разни форми се поттикнува усогласување на македонските производи со меѓународните стандарди за квалитет како на пример ХАЦЦП, ГМП, ГАП, ГХП, како и ИСО стандардите. Имплементацијата на таквите стандарди е поддржана од неколку програми кои пак се поддржани од страна на Владата на Република Македонија и други донатори, како на пример Холандија, КАРДС, ГТЗ, БАС, УСАИД итн. Во овој контекст, треба да се потенцира улогата на Проектот за конкурентност на Македонија (МЦА), иницијатива финансирана од УСАИД за групирање на производителите во пет кластери (туризам, јагнешко месо и сирење, вино, информатички технологии, и текстил) со цел да се зголеми целокупниот квалитет и конкурентноста на производите и да се овозможи нивно пласирање на националните и меѓународните пазари.

Со помош на програмите на ЕУ за техничка помош, донесена е потребната регулатива и е воспоставена институционална рамка за стандардизација, метрологија, акредитација и сертификација на квалитетот на производите. Во тек е развојот и унапредувањето на Институтите за стандардизација и акредитација, како и Бирото за метрологија. Со тоа ќе се обезбеди дека македонските производи ги исполнуваат квалитативните барања на пазарите на ЕУ.

Покрај овие програми, Владата дава поддршка на дополнителни активности за промовирање на извозот, со користење на вообичаени финансиски инструменти, како што е осигурувањето на извозот од комерцијални ризици преку Македонска банка за поддршка на развојот.

Постојат следните иницијативи за промовирање на македонските производи:

- ИЦЕ - италијанска канцеларија за трговска промоција;
- СИНТЕФ - канцеларија за новершко-македонска стопанска соработка;
- СИППО - канцеларија во Швајцарската Амбасада за поттикнување на македонскиот извоз во Швајцарија и другите земји во ЕУ.

Претстојат натамошни чекори со цел да се спроведе кохерентна кампања за промовирање на имиџот на македонските производи; спроведување на соодветна маркетинг кампања за домашните и странските пазари; подигање на свеста за другите мерки, како поддршка на продажбата итн.

Согласно Програмата за користење на средствата од надоместокот што го плаќаат деловните субјекти при увоз и извоз на производи, стоки и услуги, Министерството за економија, со цел

подобрување на конкурентноста и извозот на производи и услуги и унапредување на надворешно трговската размена, надоместува дел од трошоците на деловните субјекти за:

- консултантски услуги за воведување систем за квалитет;
- сертификација на систем за квалитет и сертификација на производи;
- изработка на промотивни материјали наменети за странски пазари;
- учество на меѓународни саеми, изложби, бизнис форуми, семинари;
- истражување на целни пазари;
- промотивни кампањи на домашен и странски пазар.

Иницијативите кои постојат за подобрување на состојбата вклучуваат:

- Промовирање на македонските производи во земјата и странство, преку маркетинг и промотивни кампањи, учество на саеми и сл;
- Трансфер на искуствата од другите земји во Македонија (преку деловни средби, форуми итн);
- Отворање на “Македонски Економски Канцеларии” во другите држави, во состав на амбасадите, со цел да се промовираат македонските производи и да се привлечат странски директни инвестиции;
- Иницијативата преку МЦА.

Со цел создавање на можности за добивање на информации за европскиот и другите пазари отпочна со работа Европски информативен и кореспондентен центар (ЕИКЦ).

Агенцијата за поддршка на претприемништвото на РМ е активно вклучена во реализацијата на проектот – ‘Развој на МСП и претприемништвото во Југоисточна Европа’ (Development of SMEs and Entrepreneurship in SE Europe) поддржан од Пактот за стабилност на ЈИ Европа, CEI, Министерство за економија на РМ кој изворно се состои од следниве подпроекти:

- Business co-operation network – BCN (мрежа на деловна соработка);
- Претприемачки тренинг;
- Твининг поврзување на региони.

Формирани се 7 центри за деловна соработка на просторите на поранешна Југославија (Словенија, Хрватска, Босна и Херцеговина, Македонија, Србија и Црна Гора и Косово) со што практично се формира берза на понуда и побарувачка (matching) помеѓу стопанските субјекти во регионот. Базата на податоци е во функција на:

- Понуда и побарувачка на стоки и услуги;
- Можности за соработка во производството, трговијата и промоцијата;
- Спојување и откупување на фирми;
- Податоци за слободни деловни капацитети;
- Франшизно и лиценцно работење.

Заклучно со февруари 2004 година на Берзата се пријавени преку 1100 претпријатија од регионот, кои можат да се пребаруваат на www.berza.org.

Постојат билатерални здруженија (комори) за унапредување на соработката помеѓу македонското и стопанството на соодветните земји. Македонското-германско стопанско здружение (комора) чија основна цел е промовирањето на деловните контакти на претпријатијата и просперитет на севкупните билатерални односи на овие две земји. Истотака постои македонско-холанско здружение, а од септември 2004 година постои и Европска бизнис асоцијација, како здружение на домашни претпријатија и претпријатија со странски капитал кое меѓу другото има за цел промовирање на деловните контакти со бизнисите од земјите членки на ЕУ како и привлекување на странски инвестиции во Република Македонија.

G. Оданочување и финансиски прашања

1. Постои ли какво било даночно изземање или намалување на даночната стапка за мали претпријатија? Да/не. Ве молиме споменете ги сите добри практики од оваа област.

Постоечкиот даночен систем и даночната политика во Република Македонија не прави исклучоци во однос на големината на претпријатија.

Согласно Законот за данок на добивка („Службен весник на РМ“ бр.80/93, 33/95, 43/95, 71/96, 05/97, 28/98, 11/01, 02/02, 44/02, 51/03), чија општа стапка е 15%, олеснувањата на данокот се применуваат за сите видови на претпријатија. Постојат следните даночни олеснувања:

- право на забрзана амортизација на основните средства во случаи на остварување на технолошка амортизација или набавка на средства за заштита на животната средина;
- претпријатија со повеќе од 20% странско учество уживаат право на даночно намалување за првите три години од почнувањето на дејноста под услов, да продолжи со вршење на дејноста во наредните три години;
- даночно намалување за износот на инвестициите во движен и недвижен имот, до 100.000 Евра и над 100.000 Евра;
- даночно намалување доколку се воведат и користат фискални апарати.

Правото на даночно ослободување обврзникот го остварува со одобрение од органот за јавни приходи, по поднесено писмено барање.

Според Законот за данок на додадена вредност („Службен весник на РМ“ бр. 44/99, 59/99, 86/99, 11/00, 08/01, 21/03, 19/04), претпријатијата со промет што не надминува износ од 1.300.000 МКД, односно 21.000 Евра, не сносат обврска за задолжителна регистрација како ДДВ обврзници.

2. Дали е превземена активност за поедноставување на постапките за усогласување на даноците за МСП? Да/не. Ако е така, ве молиме конкретно наведете.

Во постојниот Закон за данок од добивка („Службен весник на РМ“ бр.80/93, 33/95, 43/95, 71/96, 05/97, 28/98, 11/01, 02/02, 44/02, 51/03) ова прашање не е регулирано.

Во фаза на подготовка е нов Закон за данок на добивка и согласно определбите на нацрт верзијата микропретпријатието може да избере да плаќа годишен паушал наместо да плаќа данок на добивка.

Согласно нацртот на горенаведениот Закон, терминот за микропретпријатие е усогласен со Законот за трговски друштва („Службен весник на РМ“ бр.28/04).

Годишниот паушал за микропретпријатија се одредува врз основа на вкупниот приход од претходната календарска година, на следниов начин:

- за вкупен приход до 25.000 Евра во денарска противвредност, паушалот за микропретпријатија изнесува 500 Евра во денарска противвредност;
- за вкупен приход поголем од 25.000 Евра во денарска противвредност, но помал од 50.000 Евра во денарска противвредност, паушалот за микропретпријатија изнесува 1.000 Евра во денарска противвредност.

Поедноставувањето на постапката за оданочување за овие ниско-доходовни стопански дејности се однесува на намалување на данокот и на поедноставено водење на деловните книги.

3. Дали е воведен некој тип на даночен кредит за нови претприемачи? Да/не. Ако е, ве молиме конкретно наведете.

Согласно Законот за данок на добивка („Службен весник на РМ“ бр.80/93, 33/95, 43/95, 71/96, 05/97, 28/98, 11/01, 02/02, 44/02, 51/03), обврзникот кој за прв пат започнува со вршење на дејност, ужива право на даночно намалување од 50% во првата година во која искажува добивка.

Новите претприемачи може да стекнат право на даночен кредит и во следните случаи:

- Предвидено е ослободување од данок на добивка за корисникот на слободна економска зона за период од десет години;
- Се предвидуваат исто така и даночни олеснувања и намалувања за износот на инвестициите во движен и недвижен имот;
- Согласно Законот за вработување инвалидни лица („Службен весник на РМ“ бр.44/00, 16/04), од данок на добивка се ослободуваат друштвата кои вработуваат инвалидни лица.

4. Како би ја оцениле состојбата во вашата земја во врска со пристапот на МСП до финансиски средства преку банки и финансиски институции?

Најзначаен извор за финансирање на МСП во Република Македонија се банките. Реформата во банкарскиот сектор со неговата приватизација е веќе заокружено. Сепак, сè уште се чувствува потреба од влез на странски капитал, со цел збогатување на видовите и обемот на финансиски услуги, кои банките ги нудат на реалниот сектор.

Во Република Македонија, генерално постојат финансиски инструменти кои се нудат и на другите пазари во светот и во Европа, иако сè уште, одредени финансиски инструменти, посебно „нетрадиционалните“, како што се: фондовите за почетно финансирање и други видови на фондови, потоа факторингот, прекуграничниот лизинг, бизнис ангелите и другите видови на алтернативно финансирање, не се воопшто развиени на пазарот.

Постоечките финансиски инструменти и институции во последните неколку години бележат континуиран развој.

Постојат неколку кредитни линии од домашни и меѓународни институции и странски влади (Светска банка, ЕБРД, ЕУ, УСАИД, КфВ, Германско-македонскиот кредитен фонд, МРФП, Италијанска, СОРОС, МБПР), како и кредитни линии на самите банки, што претставува доволно капитал за финансирање на малите бизниси.

Меѓутоа, конзервативниот пристап на банките кон кредитирањето, високите барања за обезбедена хипотека, тековната реформа на судскиот систем, недоволно јасната легислатива во врска со сопственоста, несоодветно поставените услови од страна на донаторите, ниската менаџерска култура кај МСП, како и релативно високите каматни стапки, покрај другото, се причина повеќето од овие расположиви средства во банките да се недоволно искористени.

Пенетрацијата на странските банки во домашните банки, како и нивното самостојно функционирање на пазарот, во голема мера го подобрува работењето на банките, а со тоа и пристапот на МСП до краткорочни и среднорочни заеми.

Од друга страна, општата деловна клима и тековните реформи во судството делува така што ограничен број на фирми може да бидат способни да се справат со проблемите на ликвидноста при отплатата на кредитот.

Од 1998 година постои државната банка “Македонска банка за поддршка на развојот”, која кредитите (најголем дел од нив се од донаторите) ги реализира преку комерцијалните банки низ Републиката. Оваа банка обезбедува и осигурување на извозот на претпријатијата.

Значаен напредок на овој план претставуваше отпочнувањето со работа на Прокредит банка која бележи рапидна експанзија на кредитните активности, со минимум процедури и рокови за обработка на кредитните барања. Две други приватни банки (ФЛУМ - штедно-кредитна унија основана во рамки на Програмата на УСАИД и Можности-штедилница која е во фаза на трансформирање во банка) исто така се издвојуваат како “банки за малите бизниси” насочувајќи најголем дел од своите активности кон привлекување клиенти од редот на МСП. Тоа покажува дека полека но сигурно МСП се развиваат во привлечен сегмент за банките, што би можело и значително да се забрза со реформите во судскиот систем и зголемување на неговата ефикасност, како и измените во регулативата во правец за зголемена заштита на правата на доверителите.

5. Дали финансискиот сектор е отворен и дали одговара на потребите на МСП во вашата земја? Дали банките се подготвени да ги задоволат потребите на малите работодавци? Која документација ја бараат банките за да одобрат заем за МСП? Кои се просечните трошоци и времето потребно за подготовка на бараната документација?

Финансискиот сектор се повеќе се приближува до потребите на претприемачите, но сè уште не е доволно подготвен да ги задоволи потребите на новите и мали претпријатија. Основен аргумент за недовербата кон нив е ризичноста на МСП како коминтенти на комерцијалните банки. Банките не се задоволни од квалитетот на изготвените деловни планови и релативно поголемиот ризик во работењето со претпријатија без традиција во своето деловно работење.

Сè повеќе се зголемува свеста кај доносителите на одлуки во Владата и во надлежните ресорни органи за потребата од помош на страна на државата во областите каде што банкарскиот систем не е заинтересиран да се вклучи доволно и самостојно. Затоа, постојат и одредени проекти кои ги обучуваат кадрите во деловните банки, како да работат со малите и нови претпријатија (како на пример Банкакадемие-Франкфурт и Центарот за финансии и банкарство).

Банките бавно, но полека започнуваат да се менуваат во насока на пазарна ориентираност и се обидуваат да најдат добри клиенти. Тие ги реконструираат нивните кредитни одделенија да можат да одговорат на конкретните потреби на МСП.

Добар пример е работењето на Прокредит банка (основана со капитал на ЕБРД, ИФЦ, КфВ). Оваа банка доделува микро кредити и времето на одобрување на Проинстант/Проекспрес кредит (до 10.000 Евра) изнесува само 3 дена. Образецот за аплицирање е он-лајн достапен.

Добар пример во работењето е и Штедилница Можности во 1996 година која беше прогласена за најдобра пракса во областа на микрофинансирањето од страна на ЕК при ООН во Женева. Таа одобрува мали заеми и за почетници и е единствена од таков вид во земјата. До сега имаат одобрено над 10.000 кредити.

Се смета дека оваа банка ќе биде пример за останатите банки да го сменат начинот на работа и да увидат дека работењето со малите бизниси може да биде профитабилен.

Некои банки (Македонска банка за поддршка на развојот) на веб страната имаат он-лајн прашања и одговори.

Генерално заемите се одобруваат по приемот на барањето и другите потребни документи. Банката мора да ја донесе конечната одлука за еден месец. Централизираното или децентрализираното донесување на одлуки зависи од висината на заемот. Филијалите на банките можат да одобруваат микро кредити. Истотака, банките организираат Регионални

комитети, чиито членови се менаџери на филијалите од регионот и тие одлучуваат за доделување на заеми за барања кои се до одреден износ.

Барањето за заем треба да биде поднесено во писмена форма и да ги вклучи следниве податоци:

- Името на фирмата;
- Правно регулирана организациона структура;
- Предходна активност;
- Основач;
- Ниво на приватизација во фирмата;
- Името на директорот;
- Бројот на вработени;
- Во која банка е депонент;
- Износот на бараниот заем;
- Целта заради која се бара заемот;
- Период на враќање на заемот;
- Колатерал;
- Изјава за основачки влог на фирмата или на основачите;
- Бизнис план доколку се бара;
- Други релевантни информации во зависност од видот на заемот;

Други потребни документи:

- Целосна судска регистрација;
- Извештај од Државниот завод за статистика за вршење на дејност;
- Листа на овластени потписи;
- Финансиски извештај за последните три години (аналитички презентирано);
- Податоци за обртот во последните 12 месеци giro-account turnover;
- Изјава за статус на сметките 120/121 и 220/221;
- Потврда за кредитната способност на фирмата, издадена од банката депонент;
- Завршна сметка на крајот од предходната година како и за тековната година;
- Извештај од ревизија;
- Документација за обезбедените пазари за набавка на сировини и продажба на производите (доколку е можно, понуди и договори со потенцијални купувачи и набавувачи би можело да се поднесе);
- Документација за колатерал.

За хипотека

- а) за локации, каде има воспоставено катастар на недвижности – листа на сопственост;
- б) за локација, кадешто нема воспоставено катастар на недвижности:
 - Сетификат за сопственост, заедно со: одобрување за изградба, одлука за локација, технички проект верифициран од министерството за транспорт и врски, или од поранешното Министерство за градежништво и урбанизам или од Советот на општината или
 - Договор за продажба/договор за подарок/одлука за наследство.

За залог

- а) Фактури за опремата која ќе биде заложена;
- б) Сметководствена вредност на опремата;
- в) Проценетата вредност на опремата.

Забелешка: хипотекарен должник може да биде правно лице, физичко лице (сопственикот на фирмата, директорот или друго лице),

Пазарната вредност на хипотеката е предмет на оценување од страна на Банката а трошоците коишто притоа ќе се направат паѓаат на товар на Банката.

Трошоците за проценка на опремата која е дадена во залог, паѓаат на товар на клиентот.

Доколку барателот аплицира за заем од некои од кредитните линии, тој/таа исто така ќе треба да поднесе:

- а) Инвестициска програма (подготвена согласно соодветната кредитна линија);
- б) Профактури за опремата која ќе се набави со заемот;
- в) Изјава за непостоење на долг на фирмата кај други банки;
- г) Потврда од барателот дека тој/таа не го поднел/а истото барање за добивање на кредит во друга банка.

Банката ја прифаќа хипотеката како колатерал, во однос 2:1.

Постојаните клиенти на банката имаат посебен привилегиран третман, односно тие можат да понудат залог како колатерал во однос 1:1.

Клиентот има обврска да ја регистрира хипотеката како колатерал. Дополнително, хипотеката треба да биде осигурана и нејзиното примопредавање треба да биде по налог на банката.

При одобрување на кредитот, кредитобарателот ги има следните трошоци:

- а) трошоци за подготовка на бизнис план (доколку е побаран од банката и доколку кредитобарателот не во можност сам да го подготви), кои се договараат директно со консултантот;
- б) трошоци за обезбедување, кои се утврдуваат во зависност од големината и типот на обезбедувањето;
- в) еднократен надомест кој во зависност од банката варира од 0.5 – 2.5% од износот на кредитот.

Времетраењето на процедурата за одобрување на кредитот, зависи од типот на кредитната линија и/или типот на кредит и изнесува од 3 дена до 1 месец.

6. Постојат ли јавни гарантни фондови? Да/не. Ако да, наведете ги најзначајните остварени резултати.

Основањето на Државниот гарантен фонд е во процес на дискусии и веќе е изработен предлог закон, но во изминатиот период е остварен мал напредок за негово усвојување и практична имплементација. Тоа се должи на проценката за зголемен ризик по државниот буџет, како и оценката на меѓународните финансиски организации, со кои Република Македонија има финансиски аранжмани, дека се работи за неприфатлива практика и нарушување на слободниот пазар на финансиски услуги преку интервенција со државни фондови.

Постојат два гарантни фонда, еден финансиран од Шведската агенција за развој (СИДА) и неодамна основаниот фонд на Македонската развојна фондација за претпријатија (МРФП). Првиот е основан од Центарот за поттикнување на малите и средни друштва (ЦПРМСД) како невладина, непрофитна и развојна институција со финансиска поддршка од СИДА и претставува отворена институција и за други донатори. СИДА нуди гаранции за проекти кои банките се подготвени да ги финансираат како и гаранции за сите кредитни линии, но кои имаат недостиг од соодветно обезбедување. МРФП нуди гаранции за корисниците на својата кредитна линија, исто така, нуди и гаранции од воен ризик (во поранешните потенцијални кризни региони како Куманово, Скопје, Тетово, Гостивар, Дебар, Кичево, Струга).

Во текот на месец ноември 2004 година, Владата на Република Македонија одобри донација од италијанската Влада за економска ревитализација на поранешните кризни региони. Со дел од овие средства ќе формира гарантен фонд кој ќе се користи како каматна поддршка на среднорочните кредити, доделени на малите и средните претпријатија во овие области.

7. Дали во вашата земја се промовираат/ воведуваат/користат „нетрадиционални“ инструменти за финансирање (заедничко вложување „бизнис ангели“ итн)? Ве молиме споменете какви било добри практики од оваа област вклучувајќи ги најрелевантните остварени резултати.

Во финансискиот сектор во Република Македонија не постојат многу небанкарски односно „нетрадиционални“ инструменти за финансирање на малото стопанство. Како добар пример, на овој план може да се истакнат:

- Инвестиционен фонд за МСП – СЕАФ/Македонија, со капитал од повеќе меѓународни извори, учествува во финансирањето на успешни-развиени и стабилни претпријатија, во вид на акционерски капитал до 49% од сопственоста, со можност за излегување од претпријатијата по неколку години од инвестирањето. Овој фонд е насочен кон добротоечки, развиени и средни и големи, по обем, претпријатија, така што малите и нови претпријатија не се предмет на интерес и не се опфатени со него. Успешни проекти од областа на МСП поддржан од СЕАФ се Магнолија во областа на текстилната индустрија, ПИЛКО и НАСТО– во областа на прехранбената индустрија.
- Програмата „Хоризонти“ (финансирана од Catholic Relief Services Католичката црква) е програма за микро финансирање на почетните деловни активности на потенцијалните претприемачи и на оние кои се во неформалниот сектор им овозможува полесно да влезат во формалниот сектор. Истовремено, Програмата доделува микро заеми на луѓето кои меѓусебно си гарантираат за враќање на кредитот (групни заеми), што ја развива довербата на луѓето, односно на идните стопанственици. До сега се реализирани околу 10.000 кредити (максимален износ на кредитот – 2.500 Евра, рок на враќање 6-9 месеци)
- Комерцијалниот финансиски фонд за МСП има почетен капитал од 1.5 милиони долари и е проект на Американската агенција за меѓународен развој со задача да ги финансира потребите од обртен капитал на краток рок, на малите и средни претпријатија. Тоа е нова форма на кредитирање на малото стопанство во Македонија.
- Штедилница Можности во 1996 година беше прогласена за најдобра пракса во областа на микрофинансирањето од страна на ЕК при ООН во Женева. Штедилницата произлезе од програмата на УСАИД Opportunity Internacional.
- Штедилницата ФУЛМ со своите филијали во Скопје, Тетово, Струмица, Кавадарци и Битола е основана со Програмата ВОКУ (Светски сојуз на Штедно – кредитни задруги) на УСАИД која обезбедува мали кредити на своите членови –штедачи. Со оглед дека не постои Закон за штедно – кредитни задруги, оваа штедилница работи согласно Законот за Банки и штедилници.

Н. Технолошки капацитет на МСП

1. Постојат ли какви било програми чија цел е промоција на ширењето на технологијата кон малите претпријатија? Како би го оцениле влијанието на овие програми?

Не постои посебна програма за ширење на технологијата кон мали и средни претпријатија.

Преку Програмата за технолошки развој за периодот 2002-2006 година се придонесува за континуиран развој на националната економија, чиј составен дел се и малите и средни претпријатија. Министерството за образование и наука изготвува и годишни оперативни програми за поттикнување и помагање на технолошкиот развој и техничката култура.

Целта на програмите е, преку поврзување на науката и стопанството да се обезбедуваат услови за: континуирано иновирање на постојните техничко-технолошки процеси; стекнување и трансфер на нови знаења, технологии и искуства; ефикасна трансформација на истражувачките резултати и иновациите во производните процеси; воведување нови технолошки постапки и добивање нови производи, се во функција на зголемување на конкуренцијата на нашето стопанство во пошироки рамки.

Влијанието на програмите се оценува преку ефектите од реализираните развојно-истражувачки и други проекти. Генерално, влијанието и ефектите се позитивни и придонесуваат за развојот на стопанството.

Реализираните проекти (период 2000-2003 год.) резултирале во:

- нови производи (34%),
- нови материјали (4%),
- воведени сопствени технологии-нови технолошки постапки (18%),
- поставени нови технолошки линии (2%),
- оптимизирање (подобрување) на постојните технолошки процеси (26%),
- рационализација на производството (5%),
- подобрување на квалитетот на живеење (11%),
- зголемена конкурентност на домашниот и странскиот пазар.

Со поддршката на Владата на СР Германија, во рамките на билатералната германско-македонска техничка соработка, се реализира проектот за Трансфер на технологија.

Во проектот се вклучени Германското друштво за техничка соработка (ГТЗ), Министерството за економија и некои истражувачко-развојни институции од Македонија. Проектот има за цел да поттикне политички дијалог за технолошкиот развој и формирање на ефикасни институции за трансфер на технологија со што значително ќе се подобри соработката помеѓу истражувачко-развојните институции и малите и средни претпријатија во Република Македонија.

Отворени се 4 центри за трансфер на технологија и тоа на електро-техничкиот, машинскиот и земјоделскиот факултет во Скопје и на техничкиот факултет во Битола. Досега, овие центри им помогнале на околу 50 претпријатија во областа на новата технологија.

Во подготовка е документ “Национална политика за технолошки развој”, кој треба да биде усвоен како развоен владин документ во полето на трансферот на технологијата, како предуслов за конкурентни мали и средни претпријатија.

Норвешкиот проект-CME-APT реализиран од СИНТЕФ подржува проекти за примена на научните истражувања во секторот на МСП, како и поврзување на македонските научни работници со малиот бизнис. Сепак, резултатите не се многу видливи.

Во рамките на проектот “Проекти за социо – економски развој од поголем размер (Large Scale Socio-Economic Development Projects) изготвена е Студија за основање на технолошки парк во Битола. Во изготвувањето на студијата вклучени беа институции и технолошки паркови од Северна Грција. Со цел натамошна реализација на Проектот основана е Фондација “Технолошки парк” – Битола од преставници на општината, Универзитетот во Битола и други.

2. Какви иницијативи се преземени за промоција на трансферот на технологија од истражувачките институти до МСП?

Министерството за образование и наука преку кофинансирање на програмите за технолошки развој и техничка култура, континуирано ја поттикнува директната соработка на науката и

стопанството, со цел науката да биде во функција на решавање на конкретните развојни проблеми во стопанството. Во таа смисла се иницираат форми на трансфер на знаења и искуства од науката кон стопанството, за да се гради и промовира развој темелен врз знаењето.

Проектите/програмите, чии носители се стопански субјекти (повеќе се мали и средни претпријатија) во соработка со високообразовни институции во државата, имаат за цел новите технологии и производи да станат препознатливост на овие претпријатија. Целта е да се создаваат производи и услуги со висок квалитет, конкурентни на поширокиот пазар.

Се поттикнува формирањето на технолошки јадра по повеќе основи. Во почеток, определба е тие да се формираат на факултетите, но вакви форми на организирање ќе се поттикнуваат и во стопанството со цел да се олеснува трансферот на технологија кон малите и средни претпријатија.

Се помага и иновативното творештво, преку кофинансирање на иновациски предлози и програми, и преку развој на иновациски центри.

Министерството за образование и наука ги поддржува и стимулира формите на јавно презентирање на постигнувањата во истражувањата кои се во функција на развојот, преку натпревари, изложби на пронајдоци, саеми и др. во државата и на меѓународно ниво.

Центрите за трансфер на технологија кои се лоцирани во факултетите организираат семинари и средби на кои претприемачите се здобиваат со потребното знаење или информации од повеќе области –техничка, технолошка, финансиска и др.

3. Како би го оцениле напредокот во подобрување на соработката помеѓу претпријатијата и здружувањата по кластери? Кои позначајни иницијативи се преземени или ќе бидат преземени во оваа област?

Владата на Република Македонија во соработка со УСАИД реализира “Проект за конкурентност во Македонија”. Формирани се 4 кластери (јагнешко месо и сирење, туризам, информатичка технологија и вино), а од неодамна е формиран и кластерот за текстил.

Членството во формираните кластери е отворено за нови членови кои се заинтересирани да делуваат во кластерот. Една од највидливите резултати од почетното работење на кластерите е зајакнувањето на соработка на вклучените субјекти која придонесува во создавањето на поконкурентни производи и услуги.

Се предвидува во иднина, согласно интересот на производителите да се формираат и нови кластери.

ГТЗ Проектот “Промоција на приватниот сектор”, помогна во основањето на повеќе професионални здруженија на разни производители од областа на производството и преработувачката на храна (пчелари, производители на храна итн.).

Во новата КАРДС Повеќегодишна индикативна програма 2005-2006 дел од помошта за малите и средните претпријатија ќе се насочи кон давање на нефинансиски услуги во делот на формирање и развој на кластери по примерот на добрите искуства од проектите на УСАИД.

I. Е-бизнис и поддршка на мали бизниси

1. Кои вид иницијативи за креирање на политики се преземени за да се олесни дигитализацијата на МСП?

Во рамките на Програмата на Владата на Република Македонија за користење на средствата од надоместокот што го плаќаат деловните субјекти при увоз и извоз на производи, стоки и услуги предвидено е кофинансирање на МСП за отварање на сопствени ВЕБ страни.

Стопанската комора на Македонија располага со можности за пријавување на МСП на нивната веб страна, исто така Агенцијата за поддршка на претприемништвото на РМ располага со можности за пријавување во Мрежата за бизнис соработка – BCN која функционира на ниво на регионот на поранешна Југославија.

Со Програмата на мерки и активности за поддршка на претприемништвото и создавање конкурентност на МСП во РМ е предвиден проект за дигитално поврзување на центрите за поддршка на претприемништвото (кои располагаат со датотеки за нивните корисници) со Обсерваторијата за МСП и дигитално поврзување со Европски информативен и кореспондентниот центар (ЕИКЦ).

Во тек е подготовка на Национална стратегија за развој на информатичко општество која треба да биде довршена во првата половина од 2005 година. Главна цел на Стратегијата е да ја формулира визијата до 2007 година. Ќе биде подготвен акционен план за кој е задолжена работна група составена од еминентни експерти од областа на информатичката технологија, приватни бизнисмени, парламентарци и претставници на УНДП и Институтот отворено општество Македонија кои го поддржуваат проектот, финансиски и програмски.

Се очекува дека значителен придонес кон дигитализацијата на МСП ќе даде и претстојната либерализацијата на пазарот на телекомуникации, што очекувано ќе резултира со намалување на трошоците и зголемување на обемот и разновидноста на понудата на услуги во делот на информатичките технологии.

2. До колкав степен е воспоставена правната рамка за електронска трговија? Ве молиме направете разлика помеѓу законот за електронски потпис и другите мерки.

Со Законот за податоци во електронски облик и електронски потпис („Службен весник на РМ“ бр. 34/01, 06/02) се уредува електронското работење кое вклучува употреба на информатичка и телекомуникациона технологија и употреба на податоци во електронски облик и електронски потпис и во судски, управни постапки и во платниот промет.

За сега правна рамка за електронска трговија не постои.

3. Колку малите претпријатија ги прифаќаат информатичко-технолошките модели и моделите на е-бизнис (примена на информатичката технологија, пристап до веб мрежа, сопствена веб страница, електронско купување и продавање)? Кои се главните пречки со кои се соочуваат МСП при прифаќање на ИТ моделите и моделите на електронско тргување?

Македонија има една од најдобрите телекомуникациони инфраструктури во Југо-источна Европа. Работат 7 официјални снабдувачи/ “провајдери” и нема проблем да се добие интернет приклучок дури и во оддалечените и рурални области. Широкопојасната технологија е во фаза на развој.

Недоволна е употребата на можностите на електронската трговија и информационата технологија (ИТ) кај МСП. Не постои сигурна/официјална статистика за тоа колку претпријатија употребуваат компјутери во текот на секојдневното работење или колку од нив имаат веб страни или пак користат електронска трговија. Моментално, вкупниот број на претплатници е преку 40.000 од кои само мал број се МСП.

Се смета дека има само 300 комерцијални веб страни, а дека само 10% од нив се ажурираат редовно.

Првите македонски банки кои имаат воведено он-лајн банкарски сервис го нудат овој производ кратко време. Моменталните клиринг аранжмани за кредитните карти на македонските банки фактички спречуваат тие да бидат прифатени преку интернет во директни трансакции на македонските претпријатија, со што деловното работење по електронски пат е практично маргинално.

Проектот на УСАИД “И-ЛЕАД” предвидува помош на македонските претприемачи, што се занимаваат со информатичка и комуникациска технологија (ИКТ) за формирање на “електронски-деловни центри” кои ќе создаваат софтверски решенија според потребите на МСП. Помошта ќе биде насочена кон деловното планирање и креирањето на прилагодени решенија кон специјализираните индустриски гроздови/зони/области, како и идентификација на стратешки можности и проблеми со кои се соочуваат МСП.

Покрај пречките што се однесуваат на законската регулатива како пречки можат да се споменат и техничката неопременост на МСП, недоволните познавања и вештини, високите трошоци за телефонските врски.

4. Како би ја оцениле расположивоста на услуги/центри за поддршка на бизнисот? Како го оценувате прифаќањето на овие услуги од страна на МСП?

Генерална оценка е дека расположивоста на центри за поддршка на бизнисот е многу подобра отколку пред 5-6 години, меѓутоа таа сè уште не е доволна за задоволување на растечките потреби на секторот на МСП. Сè уште недостасуваат различни видови на центри (истржувачки центри, развојни центри, технолошки паркови, ИТ бизнис инкубатори), а дел од постојните се во почетна фаза на својата работа (ЕЦИК, Агенцијата за поддршка на претприемништвото, локалните развојни центри, ЕБИЗ центрите, БЦН, кластерите).

Владата на Република Македонија преку својот буџет издвојува средства за кофинансирање на проекти кои би се реализирале преку мрежата на центри за поддршка на МСП кои не се големи по обем.

Пристапот до информации од страна на претприемачите се подобрува преку заедничките активности на Министерството за економија и организациите и проектите активни во земјата.

Види подетално во 16_II_B_4.

J. Застапеност на МСП

1. Колку организации кои ги застапуваат МСП постојат на национално ниво? Набројте ги главните организации и наведете податоци за нивното покривање (специфични стопански сектори или типови на претпријатија, специфична намена на организацијата) и наведете во колкава мерка се тие репрезентативни (членство како процент од вкупниот број на претпријатија).

Стопанската комората на Македонија е единствена комора на национално ниво која ги застапува интересите на стопанствениците. Членството во Комората не е повеќе задолжително. Пред две години, главно за да покаже намера за промени, Комората воспостави посебно тело/центар за мало стопанство, кое ги помага малите претпријатија со давање на разни совети и информации. Сепак, многу е мал број на претпријатија кои ги користат услугите од овој центар.

Исто така, постојат и здруженија на занаетчиите во кои членуваат околу 7000 членови.

Формирано е Здружение на независни комори (производна, трговска и услужна комора) со околу 600 членови чија основна цел е подобро преставување на потребите на МСП и воспоставување на подобро економско опкружување за развој на МСП. Ова здружение е во самиот зачеток на своето работење и прави напори да се издигне во репрезент на интересите на своите членови и партнер за дијалог со Владата.

Во јуни 2003 година, Министерството за економија, во соработка со проектот на УСАИД "Конкурентност на Македонија" - МСА, организираше основање на Национален совет за конкурентност и претприемништво, составен од членови од приватниот сектор, јавниот сектор и граѓанскиот сектор. Советот го сочинуваат 23 члена од кои 5 се министри, додека останатите се преставници на приватниот и граѓанскиот сектор.

Основани се повеќе приватни деловни асоцијации/здруженија/фондации, во последните неколку години, врз секторска и географска основа. Но, тие се сепак, мали и не располагаат со доволно финансиски и други ресурси со кои може да се насочат кон обезбедувањето на конкретни услуги на нивното членство. Потребни се сериозни напори за да се обезбеди нивно активно вклучување во донесување на правилни одлуки во областа на стопанисувањето.

2. Дали таквите организации се основани ширум целата територија?

Стопанската комора на Македонија има 17 регионални комори ширум целата држава. Постојат и 17 здруженија на занаетчиите со околу 7000 членови. Со новиот Закон за вршење на занаетчиска дејност („Службен весник на РМ“ бр.62/04) дадена е можност тие да се трансформираат во Занаетчиски комори (регионални или општински) и можност да формираат заедничка комора на републичко ниво.

3. Дали е воспоставено нивно учество во процесот на креирање на политиката? Дали е тоа официјално утврдено со правен пропис или на друг начин? Ве молиме наведете ја практиката во оваа област (на пр. наведете советодавно тело/комитет, совет, итн).

Стопанската комора на Македонија и Здруженијата на занаетчиите се активно вклучени во процесот на создавањето на политиките и лобира во корист на претпријатијата. Но, не постои формулиран закон или советодавно тело или совет, надвор од веќе воспоставените структури на Комората.

Во Националниот совет за претприемништво и конкурентност активно се вклучени претставниците на МСП, при што земаат активно учество во креирањето на политиките.

4. Дали организациите на МСП се вклучени во социјалниот дијалог?

Социјалниот дијалог се реализира преку трипартитни разговори на Владата на Република Македонија, Синдикатот и Стопанската комора (работодавците).